

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania M. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Warszawie
z udziałem D. K., K. J., S. F., A. C., R. H., I. U. i M. G.
o wysokość podstawy wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 lipca 2025 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 22 maja 2024 r., sygn. akt III AUa 2245/22,

- 1. odrzuca skargę kasacyjną w stosunku do zainteresowanej K. J.,**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie,**
- 3. zasądza od odwołującej się M. G. na rzecz organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Warszawie 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

M. G. prowadząca działalność gospodarczą – B. w W. wniosła odwołanie od sześciu decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Warszawie z 2

września 2021 r. stwierdzających, że podstawa wymiaru składek A. C., S. F., R. H., K. J., D. K., I. U. (decyzja z 6 października 2021 r.) jako zleceniobiorców u płatnika składek M. G.1 prowadzącego działalność gospodarczą E. M. G. w W. i jednocześnie pracownika płatnika składek M. G. stanowi sumę należności (wskazanych w decyzji) otrzymywanych z tytułu umowy zlecenia i umowy o pracę w okresie od lutego 2016 r. do stycznia 2017 r.

Odwołująca się M. G. zarzuciła zaskarżonej decyzji naruszenie art. 58 ust. 1 k.c. i art. 83 ust. 1 k.c. przez przyjęcie, że zawarcie przez ubezpieczone umowy zlecenia z M. G. 1 zmierzało do obejścia prawa, ponieważ miało charakter czynności prawnej zawartej dla pozorów, a przez to nieważnej.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Warszawie wniósł o oddalenie odwołań jako nieuzasadnionych.

Zainteresowani M. G.1 i A. C. przyłączyli się do odwołań M. G., popierając ich wnioski, zaś D. K. i K. J. przychyliły się do stanowiska organu rentowego. Ubezpieczeni S. F., R. H. i I. U. pozostawili odwołanie do uznania sądu.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie wyrokiem z dnia 26 maja 2022 r. zmienił zaskarżoną decyzję z 2 września 2021 r. w ten sposób, że stwierdził, że do wysokości podstawy wymiaru składek z tytułu umowy o pracę łączącej M. G. prowadzącą działalność gospodarczą B. w W. i S. F. oraz R. H. nie jest wliczana należność wypłacana przez M. G.1 prowadzącego działalność gospodarczą E. w W. z tytułu łączącej go z tą ubezpieczoną umowy zlecenia (pkt I i II wyroku); oddalił odwołania dotyczące A. C., D. K., I. U. i K. J. (pkt III wyroku) oraz zasądził od M. G. prowadzącej działalność gospodarczą B. w W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Warszawie 2.070 zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego (pkt IV wyroku).

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 22 maja 2024 r. na skutek apelacji M. G. oraz apelacji organu rentowego w pkt I zmienił zaskarżony wyrok w pkt I i II w ten sposób, że oddalił odwołanie; w pkt II zmienił zaskarżony wyrok w pkt IV w ten sposób, że zasądził od M. G. na rzecz organu rentowego kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; w pkt III oddalił apelację M. G. w całości; w pkt IV zasądził od M. G. na rzecz organu rentowego kwotę 6.750 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W skardze kasacyjnej odwołująca się działając w imieniu płatnika składek – M. G. zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego, w szczególności: art. 8 ust. 2a, art. 18 ust.

1 i 1a, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych lub ustawa systemowa), art. 135 § 1 k.p., art. 353¹ k.c., art. 58 k.c., art. 734 § 1 k.c. w zw. z art. 750 k.c., art. 84 i 217 Konstytucji RP, art. 83 k.c. przez jego błędną wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu przez Sąd, iż umowy zawierane przez płatnika i M. G.1 z zainteresowanymi: A. C., I. U., K. J., S. F., R. H. i D. K. były zawierane dla pozorów, podczas gdy Sąd nie wykazał ziszczenia się przesłanek pozorności, gdyż z zeznań żadnej ze stron postępowania, ani tym bardziej zainteresowanych, a także przesłuchanych świadków nie wynika, aby zawarcie umowy zlecenia z zainteresowanymi było dokonane za zgodą stron dla pozorów i miało na celu ukrycie innej czynności prawnej; naruszenie art. 300 k.p., art. 58 ust. 1 k.c. przez jego zastosowanie i przyjęcie, iż zawarte przez M. G.1 umowy zlecenia z zainteresowanymi miały zmierzać do obejścia prawa, a także poprzez zastosowanie powołanego przepisu nieprawidłowo łącznie z art. 83 ust. 1 k.c. i uznanie zawarcia tej umowy za czynność nieważną. Skarżąca sformułowała także zarzuty naruszenia prawa procesowego, w szczególności art. 328 § 2 k.p.c.

Wobec powyższego, skarżąca wiosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez uwzględnienie złożonych w niniejszej sprawie odwołań w całości i zmianę decyzji w ten sposób, że do wysokości podstawy wymiaru składek z tytułu umowy o pracę łączącej M. G., prowadzącą działalność gospodarczą B. w W. i zainteresowanych A. C., K. J., D. K., I. U., S. F., R. H. nie jest wliczana należność wypłacana przez M. G.1, prowadzącego działalność gospodarczą E. M. G. w W. z tytułu łączącej go z tym ubezpieczonym umowy zlecenia, ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie odwołania skarżącej w całości i uchylenie zaskarżonej decyzji albo uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Ponadto wniosła o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na oczywistą zasadność wniesionego środka zaskarżenia. Według niej Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty błędnie zinterpretował postanowienia

zawartych pomiędzy M. G.1 i zainteresowanymi umów zlecenia oraz materiał dowodowy zgromadzony w sprawie. W wyniku tego Sąd Apelacyjny błędnie przyjął, iż sporne umowy zawarte przez przedsiębiorstwo M. G.1 z ubezpieczonymi miały na celu obejście prawa, podczas gdy nie naruszały one ani przepisów prawa, ani zasad współżycia społecznego, ani tym bardziej nie zostały zawarte dla pozorów. Ponadto za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania przemawia także błędne zastosowanie nie tylko art. 83 k.c., art. 58 k.c., art. 734 § 1 k.c. w zw. z art. 750 k.c., art. 12, art. 84 i 217 Konstytucji RP oraz art. 353¹ k.c., lecz także dokonanie wybiórczej, całkowicie oderwanej od stanu faktycznego oceny materiału dowodowego, bez względu na inne jego istotne fakty, które wprost przemawiały za podzieleniem stanowiska prezentowanego przez skarżącą. Zdaniem skarżącej Sąd nie mógł ustalić, że zawarte umowy miały charakter pozorny, gdyż aby o tym mówić to musiałoby istnieć „tajne” porozumienie, które określałoby inny cel zawartych umów zlecenia niżeli ten, który wynikał bezpośrednio z ich brzmienia. Dodatkowo nie sposób jest także przyjąć, że wszystkie działania miały na celu jedynie obejście prawa, gdyż wbrew przekonaniom Sądu drugiej instancji umowy zawarte przez ubezpieczonych z M. G.1 były przez strony faktycznie realizowane. Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało jednoznacznie, że kwestionowane umowy o świadczenie usług zawarte pomiędzy M. G.1 a ubezpieczonymi nie były nieważne z mocy art. 58 § 1 k.c., ponieważ wbrew twierdzeniom Sądu, nie miały na celu obejścia ustawy, ani też naruszenia zasad współżycia społecznego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie, a także zasądzenie od odwołującej się na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Warszawie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna płatnika składek wniesiona wobec zainteresowanej K. J. podlega odrzuceniu. Zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest

niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych – niższa niż dziesięć tysięcy złotych, jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że poza wymienionymi kategoriami spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego), w każdej innej sprawie o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia.

W sprawie niniejszej, dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia (postanowienia Sądu Najwyższego z: 9 października 2002 r., II UZ 94/02, OSNP 2004, nr 6, poz. 107; 18 października 2016 r., II UK 657/15, LEX nr 3540041; 20 września 2017 r., I UK 342/16, LEX nr 2559473; 2 października 2018 r., I UZ 32/18, LEX nr 2559473; 18 maja 2022 r., II UZ 7/22, LEX nr 3388415). W niniejszej sprawie płatnik wskazał, że wartość przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej wobec zainteresowanej K. J. wynosi 937 zł. W związku tym, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od określonej w art. 398² § 1 k.p.c., skarga kasacyjna płatnika składek wobec tej zainteresowanej podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna (art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c.).

Wniosek płatnika składek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie nie uzasadniał przyjęcia skargi kasacyjnej celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn

kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurystycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Skarga jest oczywiście uzasadniona wówczas, gdy zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, gdy jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, albo zostało wydane w wyniku błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest w sposób pewny widoczne, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej. Tak rozumiane oczywiste naruszenie prawa to sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (postanowienia Sądu Najwyższego z: 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002, nr 20, poz. 494; 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003, nr 18, poz. 437; 8 marca 2003 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; 7 lutego 2024 r., II USK 490/22, LEX nr 3668542). Powołanie się przez skarżącego na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej na pierwszy rzut oka, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną (postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777; 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695; 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638; 7 lutego 2024 r., II USK 124/23, LEX nr 3669686).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Argumentacja skarżącej opiera się na założeniu, że Sąd

drugiej instancji błędnie przyjął, iż sporne umowy zawarte przez przedsiębiorstwo Macieja Grabowskiego z ubezpieczonymi miały na celu obejście prawa, podczas gdy nie naruszały one ani przepisów prawa, ani zasad współżycia społecznego, ani tym bardziej nie zostały zawarte dla pozoru wbrew poczynionym w sprawie ustaleniom faktycznym.

Należy zatem przypomnieć, że czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega na takim ukształtowaniu jej treści, które z punktu widzenia formalnego (pozornie) nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości (w znaczeniu materialnym) zmierza do zrealizowania celu, którego osiągnięcie jest przez nią zakazane (S. Rudnicki (w:) S. Dmowski, S. Rudnicki, Komentarz KC. Część ogólna, 2011, art. 58, nb. 4; wyrok Sądu Najwyższego z 5 lipca 2012 r., I UK 101/12, LEX nr 1250560). Czynności mające na celu obejście ustawy (in fraudem legis) zawierają jedynie pozór zgodności z prawem (J. Grykiel (w:) M. Gutowski, Komentarz KC, t. 1, 2016, s. 365). Nie są wprost z nim sprzeczne, ale przewidziane wolą stron skutki mają na celu naruszenie prawa. Ich treść nie zawiera elementów wprost sprzecznych z ustawą. Chodzi o skutki (objęte zamiarem stron), które wywołują. Muszą być sprzeczne z prawem przez dokonanie samej czynności, a nie przez osiąganie celu leżącego poza treścią czynności (wyrok Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2006 r., II UK 51/05, OSNP 2006, nr 23–24, poz. 366). Pojęcia obejścia prawa i pozorności są znaczeniowo bliskie. Czynność zakładająca obejście prawa nie może więc być jednocześnie czynnością pozorną, gdyż pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, zaś druga jest jedynie symulowana (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 lipca 2023 r., III USK 168/22, LEX nr 3582658). Ustalenie, że umowa zmierza do obejścia prawa, wymaga poczynienia konkretnych ustaleń faktycznych dotyczących okoliczności jej zawarcia, celu, jaki strony zamierzały osiągnąć, a także wszystkich koniecznych elementów konstrukcyjnych stosunku prawnego (postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 stycznia 2010 r., II UK 264/09, Legalis nr 317073; 13 maja 2025 r., II USK 370/24, LEX nr 3863038).

Ocena, czy zgłoszony zarzut oczywistego naruszenia prawa jest zasadny, wiąże się z przedmiotem sporu oraz dokonanyymi przez Sąd *meriti* ustaleniami faktycznymi, którymi w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany. Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym nie prowadzi postępowania dowodowego,

wobec ograniczeń wynikających z art. 398³ § 3 k.p.c. jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny ustalił, że sporna była przede wszystkim okoliczność czy pracownicy M. G. (zainteresowani) zatrudnieni na podstawie umów o pracę, objęci zaskarżonymi decyzjami, w ramach przedmiotowych umów zlecenia zawartych z M.G.1, z których tytułu otrzymywali odrębne wynagrodzenia, wykonywali w rzeczywistości pracę na rzecz zleceniodawcy, czy też - jak uznał w zaskarżonych decyzjach organ rentowy - na rzecz pracodawcy M. G., co skutkowało zastosowaniem art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Jak ustalił Sąd, zainteresowani wykonywali czynności na podstawie dwóch stosunków prawnych w tym samym miejscu i czasie, i były to czynności, odpowiadające czynnościom wykonywanym w ramach umów o pracę (lub pozostające w związku bezpośrednim, lub pośrednim z przedsiębiorstwem M. G.). W ramach umów zlecenia wprowadzali oni dane do systemów komputerowych lub wykonywali inne czynności z zakresu księgowania. Przeprowadzone postępowanie dowodowe potwierdziło, że D. K., I. U., A. C. w ramach spornych umów zlecenia wykonywały faktycznie pracę na rzecz pracodawcy M. G. oraz że zawarcie tych umów służyło obniżeniu kosztów ich zatrudnienia z tytułu umów o pracę przez ograniczenie wysokości składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne. Przedmiotowe obniżenie składek na ubezpieczenia społeczne było możliwe przez rozbitcie wynagrodzeń ubezpieczonych na dwie części - z umowy o pracę i umowy zlecenia - co stworzyło pozór istnienia zbiegu tytułów ubezpieczenia, przewidzianego w art. 9 ust. 1 ustawy systemowej i w konsekwencji pozwoliło na nieuwzględnienie tych wynagrodzeń w podstawach wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne ubezpieczonych. Sąd Apelacyjny podkreślił ponadto, że z dokumentów akt osobowych ubezpieczonych oraz z zestawienia wypłat z tytułu umów o pracę i umów zlecenia wynika, że ubezpieczeni - jako pracownicy w przedsiębiorstwie M. G. - na podstawie umowy o pracę uzyskiwali wynagrodzenie w wysokości minimalnej, a z tytułu umów zleceń otrzymywali znacznie wyższe wynagrodzenia niż ze stosunku pracy. Sąd Apelacyjny stwierdził, że zawarcie spornych umów zleceń z D. K., I. U., A. C., a także R. H., S. F., w okresach objętych zaskarżonymi decyzjami, służyło obejściu przepisów prawa pracy i

przepisów ubezpieczeń społecznych (art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 9 ust. 1 ustawy systemowej), w sposób pozwalający na nieodprowadzanie składek od rzeczywistego wynagrodzenia za pracę świadczoną faktycznie na rzecz pracodawcy - odwołującej się. Umowy zlecenia służyły stworzeniu usprawiedliwienia dla dodatkowych (nieoskładkowanych) wypłat na rzecz pracownika, istotnie uzupełniających oskładkowane wynagrodzenia (w minimalnej lub niewiele wyższej wysokości) z umowy o pracę zawartej z płatnikiem składek.

Powyższe dobitnie świadczy o schemacie wynagradzania przyjętym w przedsiębiorstwie G., a mianowicie wypłaty zainteresowanym znacznej części wynagrodzenia za pracę wykonywaną faktycznie na rzecz pracodawcy M. G. na podstawie umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim, w tym wypadku - z M. G.1, bezspornie ściśle powiązanym ekonomicznie, finansowo i osobiście z pracodawcą. W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższe działanie miało niewątpliwie na celu obniżenie kosztów pracy ponoszonych przez przedsiębiorstwo G. M. G. Prowadziło bowiem do stworzenia pozornego zbiegu dwóch podstaw ubezpieczenia w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy systemowej i w konsekwencji - do nieoskładkowania znacznej części wynagrodzenia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że w świetle art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pracodawca, którego pracownik wykonuje na jego rzecz pracę w ramach umowy o dzieło zawartej z osobą trzecią, jest płatnikiem składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe z tytułu tej umowy (uchwała Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010, nr 3-4, poz. 46 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 11 maja 2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013, nr 9-10, poz. 117), a teza ta jest aktualna także w stosunku do pracowników wykonujących taką pracę na podstawie umowy zlecenia (wyroki Sądu Najwyższego z: 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824; 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727; 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012, nr 21-22, poz. 266). We wskazanych orzeczeniach Sąd Najwyższy wyjaśnił, że art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych rozszerza pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy, w tym na wykonywanie pracy na podstawie jednej z tych umów przez osobę, która wymienioną umowę zawarła z

osobą trzecią, jednakże w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 2014 r., I UK 323/13, OSNP 2015, nr 5, poz. 68; M. Zieleniecki (w:) Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. K. Antonów, Warszawa 2024, art. 8). Praca wykonywana na rzecz pracodawcy to praca, której rzeczywistym beneficjentem jest pracodawca, niezależnie od formalnej więzi prawnej łączącej pracownika z osobą trzecią. O tym zaś decyduje to, dla kogo rzeczywiście praca jest świadczona i kto uzyskuje jej rezultaty, unikając obciążeń i obowiązków wynikających z przepisów prawa pracy (wyroki Sądu Najwyższego z: 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824; 13 lutego 2014 r., I UK 323/13, OSNP 2015, nr 5, poz. 68; 24 marca 2015 r., II UK 184/14, OSNP 2017, nr 2, poz. 21; 8 października 2020 r., III UK 376/19, LEX nr 3146827; 26 lutego 2025 r., II USKP 114/23, LEX nr 3835777).

Oznacza to, że bez względu na rodzaj wykonywanych czynności przez pracownika wynikających z umowy zawartej z osobą trzecią oraz niezależnie od tożsamości rodzaju działalności prowadzonej przez pracodawcę i osobę trzecią, wystarczającą przesłanką zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest korzystanie przez pracodawcę z wymiernych rezultatów pracy swojego pracownika, wynagradzanego przez osobę trzecią ze środków pozyskanych od pracodawcy na podstawie umowy łączącej pracodawcę z osobą trzecią. Z punktu widzenia przepływów finansowych, to pracodawca przekazuje osobie trzeciej środki na sfinansowanie określonego zadania, stanowiącego przedmiot swojej własnej działalności, a osoba trzecia, wywiązując się z przyjętego zobowiązania, zatrudnia pracowników pracodawcy (wyrok Sądu Najwyższego z 7 lutego 2017 r., II UK 693/15, LEX nr 2238708). W wyroku z 13 lutego 2014 r. (I UK 323/13, OSNP 2015, nr 5, poz. 68) Sąd Najwyższy wskazał, że nie można przyjąć, iż pracodawcy nie obciążają skutki finansowe w postaci obowiązku częściowego pokrycia, z własnych środków, kosztów składek na obowiązkowe ubezpieczenia pracownika, wynikające z korzystania - z pominięciem zasad reglamentacji czasu pracy - z efektów pracy świadczonej na rzecz pracodawcy w ramach dodatkowej umowy cywilnoprawnej zawartej z pośrednikiem. Dla uniknięcia lub złagodzenia tych skutków pracodawca - zlecając osobie trzeciej (zleceniodawcy pracownika) wykonanie określonych usług -

powinien skalkulować, że będzie na nim ciążył obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne pracownika. W uchwale z 2 września 2009 r. (II UZP 6/09, OSNP 2010, nr 3-4, poz. 46) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że - ponieważ stosownie do art. 18 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przychód z tytułu umowy, o której stanowi art. 8 ust. 2a tej ustawy, jedynie „uwzględnia się” w podstawie wymiaru składek z tytułu stosunku pracy - pracodawca może dokonać ich potrącenia ze środków pracownika uzyskanych u niego.

Nie można zaś kwalifikować jako naruszenia konstytucyjnych gwarancji w zakresie ochrony danych osobowych oraz obrazu dóbr osobistych sytuacji zasięgania wiedzy o przychodach pracownika dla realizacji ustawowych obowiązków podmiotu zwracającego się o takie informacje, w tym przypadku - obowiązków płatnika składek, określonych w przepisach ustawy systemowej (por. np. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 21 maja 2024 r., III OSK 892/23, LEX nr 3722091). Pracodawca ma prawo domagania się tego rodzaju informacji przede wszystkim od samego pracownika w ramach trójstronnego stosunku ubezpieczeń społecznych łączącego ubezpieczonego, płatnika składek oraz organ rentowy. Funkcjonowanie tego stosunku wiąże się między innymi ze spełnieniem przez płatnika nałożonych na niego przez ustawodawcę zadań w zakresie obliczania i opłacania składek na obowiązkowe ubezpieczenia pracownika, także pracownika, o jakim mowa w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej (wyroki Sądu Najwyższego z: 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012, nr 21-22, poz. 266; 24 września 2015 r., I UK 490/14, LEX nr 1854103; postanowienie Sądu Najwyższego z 16 listopada 2022 r., III USK 581/21, LEX nr 3549521).

Sąd Najwyższy w wyroku z 13 lutego 2014 r. (I UK 323/13, OSNP 2015, nr 5, poz. 68) przyjął również, że użyty w art. 4 pkt 2a ustawy systemowej termin „pracodawca” należy pojmować w znaczeniu, jakie nadaje mu art. 3 k.p., uznający za pracodawcę osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną, nawet nieposiadającą osobowości prawnej, jeśli zatrudnia ona pracowników. Tak zdefiniowany pracodawca jest z mocy art. 4 pkt 2a ustawy systemowej płatnikiem składek dla wszystkich pracowników w rozumieniu tego aktu, a zatem także tych, o których stanowi art. 8 ust. 2a tej ustawy, w tym dla pracowników pozostających z nim w stosunku pracy i jednocześnie wykonujących na jego rzecz pracę w ramach umów

cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią. Umowy cywilnoprawne wymienione w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie stanowią bowiem samodzielnych tytułów obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym pracownika ani nie powodują powstania zbiegu tytułów ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 9 tej ustawy. Norma art. 8 ust. 2a - przez wykreowanie szerokiego pojęcia „pracownika” - stworzyła szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy oraz dodatkowo umowa cywilnoprawna zawarta przez pracownika z pracodawcą lub zawarta z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano też, że dla celów ubezpieczeń społecznych zarówno wykonywanie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą, jak i zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy, jest traktowane tak jak świadczenie pracy w ramach klasycznego stosunku pracy łączącego jedynie pracownika z pracodawcą. W przypadku takich pracowników podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi łączny przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 4 pkt 9 w związku z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej) uzyskany z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy i wspomnianych umów cywilnoprawnych (art. 18 ust. 1 i art. 20 ust. 1 tej ustawy), zaś obowiązek obliczania, rozliczania i przekazywania składek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych spoczywa na pracodawcy jako płatniku (art. 17 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 2a ustawy systemowej).

Pracownik wykonujący pracę na rzecz swojego pracodawcy na podstawie umów cywilnych zawartych z osobą trzecią podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik (art. 8 ust. 2a ustawy systemowej) i na tym wyczerpuje się podleganie przez niego ubezpieczeniom społecznym. Finansowanie przez pracodawcę w jakikolwiek sposób wynagrodzenia z tytułu świadczenia na jego rzecz pracy przez pracownika na podstawie umowy zawartej z osobą trzecią, przemawia za zastosowaniem art. 8 ust. 2a ustawy systemowej (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lutego 2024 r., II USK 115/23, LEX nr 3669672). W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że sprawa o opłacenie przez pracodawcę składki w wysokości równej obciążeniu umowy o

pracę i zlecenia wykonywanego na rzecz tego pracodawcy nie dotyczy objęcia ubezpieczeniem, lecz składki, gdyż przedmiotem postępowania jest jedynie ustalenie właściwej kwoty jej podstawy wymiaru (postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 sierpnia 2015 r., II UZ 14/15, LEX nr 2051058; 7 czerwca 2016 r., II UZ 10/16, LEX nr 2290405; wyroki Sądu Najwyższego z: 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012, nr 21-22, poz. 266; 11 maja 2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013, nr 9-10, poz. 117; 6 lutego 2014 r., II UK 279/13, LEX nr 1436176; 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13, LEX nr 1458679; 8 lipca 2015 r., II PK 282/14, OSNP 2017, nr 6, poz. 66; 15 grudnia 2021 r., II USK 352/21, LEX nr 3273393; 16 listopada 2022 r., III USK 581/21, LEX nr 3549521; R. Babińska-Górecka, Część I Umowy cywilnoprawne – obowiązek ubezpieczenia społecznego i prawo do świadczeń (w:) Umowy cywilnoprawne w ubezpieczeniach społecznych, red. M. Wałachowska, J. Wantoch-Rekowski, Warszawa 2015). Interpretacja przepisu art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, utrwalona w bogatym orzecznictwie Sądu Najwyższego, prowadzi do wniosku, że wskazane w tym przepisie pojęcie wykonywania pracy na rzecz pracodawcy należy rozumieć szeroko - tak też uznał Sąd w niniejszej sprawie - w tym jako przejęcie przez tego pracodawcę w ostatecznym rozrachunku rezultatu pracy wykonanej na rzecz zleceniodawcy (cytowana uchwała Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r.). W konsekwencji, nawet gdy pracownik zawarł umowę o dzieło z osobą trzecią, to pracę w jej ramach wykonuje faktycznie dla swojego pracodawcy (uzyskuje on rezultaty jej pracy); M. Zieleniecki (w:) Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. K. Antonów, Warszawa 2024, art. 8.

Mając na względzie sposób motywowania przez skarżącą powołanej przesłanki przedsądu, należy zauważyć, że sprowadza się ona w istocie do polemiki z poczynionymi przez Sąd drugiej instancji ustaleniami faktycznymi. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarżąca kwestionuje dokonaną przez Sąd drugiej instancji ocenę dowodów i wynikające z niej ustalenia faktyczne, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej.

Wobec niewykazania przez skarżącą istnienia powołanej przesłanki przedsądu Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

(J.K.)